

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»
SAFE ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE EUROPEAN LEGAL
DIMENSION

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітня програма	Право
Заняття:	II семестр 2024-2025 н.р.
<i>Лекції</i>	2-2,5 години на тиждень згідно розкладу
<i>Практичні</i>	2 години на тиждень згідно розкладу
Кількість кредитів	4
Мова викладання	Українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:
<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6725>

Інформація про викладачів

Прізвище, ім'я, по батькові	Тюра Юлія Іванівна
Науковий ступінь	Доктор юридичних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права НТУ «Дніпровська політехніка»
Контакти	Роб.тел. 0562-373-07-88
E-mail	tyura.j.i@nmu.one
Прізвище, ім'я, по батькові	Гнатушенко Володимир Володимирович
Науковий ступінь	Доктор технічних наук
Вчене звання	Професор
Посада	Завідувач кафедри інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії
E-mail	hnatushenko.v.v@nmu.one
Прізвище, ім'я, по батькові	Шаблюстий Володимир Вікторович
Науковий ступінь	Доктор юридичних наук
Вчене звання	Професор
Посада	Директор ННІ права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ
E-mail	Shablystyj@dduvs.in.ua

1. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна призначена для студентів юридичних спеціальностей та всіх, хто цікавиться взаємозв'язком права і технологій у цифровому суспільстві.

Дисципліна *"Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір"* спрямована на розгляд актуальних питань щодо впровадження та використання штучного інтелекту в сучасному суспільстві, особливо в контексті правового середовища України та Європейського Союзу. Основні теми курсу включають аналіз впливу штучного інтелекту на сфери права, етики та суспільства, розгляд міжнародного та національного правового регулювання.

Штучний інтелект вже зараз використовується в різних сферах життя, від медицини та фінансів до освіти та мистецтва. Технології штучного інтелекту стають все більш доступними та поширеними, тому студенти повинні бути готові до роботи в цьому новому цифровому середовищі. Правове регулювання штучного інтелекту ще не докладно врегульоване в багатьох країнах, включаючи Україну. Це створює певний правовий вакуум в суспільстві та формує можливості для ризиків його використання. Студенти, які опанують цю дисципліну, можуть допомогти у формуванні правового середовища та стати експертами в цій галузі. Навички з правового регулювання штучного інтелекту допоможуть здобувачам бути готовими до змін і підтримувати розвиток цих технологій в етичному і правовому контексті.

Впровадження дисципліни в контексті європейських та міжнародних підходів до штучного інтелекту дозволить студентам краще розуміти світову динаміку та бути готовими до співпраці на міжнародному рівні.

Сучасні роботодавці дуже цінують фахівців, які мають розуміння не лише технологічних аспектів, але і юридичного регулювання штучного інтелекту. Вивчення цієї дисципліни додасть конкурентних переваг студентам на ринку праці.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – підготувати кваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно працювати в сфері правового регулювання штучного інтелекту та надавати компетентну підтримку суспільству у впровадженні цих інноваційних технологій з дотриманням законодавства та етичних стандартів ЄС; надати студентам фундаментальні знання, необхідні для розуміння та аналізу юридичних аспектів, пов'язаних з використанням штучного інтелекту в умовах цифрової трансформації.

Завдання курсу:

- ✚ проаналізувати інтеграційні процеси в Європейському Союзі та їх вплив на регулювання штучного інтелекту;

- ✚ вивчити основні поняття та концепції, пов'язані зі штучним інтелектом;

- ✚ розглянути діючу державну політику з цифрової трансформації в Україні та визначити основні стратегії та програми щодо розвитку штучного інтелекту;

- ✚ дослідити етичні аспекти використання штучного інтелекту та існуючі підходи до правового регулювання цієї сфери;
- ✚ порівняти досвід розвинених країн, зокрема країн Європейського Союзу, з правового регулювання штучного інтелекту з українськими реаліями та визначити основні виклики та можливості;
- ✚ надати розуміння ключових трендів у трансформації права, аби мотивувати майбутніх правників інтегрувати нові технології у свою діяльність та правосвідомість;
- ✚ ознайомити студентів з можливостями конкретних інформаційних продуктів, які використовуються в діяльності юриста;
- ✚ сформувати у студентів розуміння поняття сутності інноваційних юридичних технологій та їх застосування у праві.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання (ДРН)
Сформувати понятійний базис щодо інтелектуальних інформаційних технологій, аудиту інформаційної та кібернетичної безпеки, розуміти та застосувати програмні методи захисту інформації та технологій розробки надійних інтелектуальних систем
Отримати теоретичні знання щодо основних правових понять і принципів, які стосуються штучного інтелекту та цифрової трансформації
Ідентифікувати та розуміти ключові правові поняття та норми, які регулюють застосування штучного інтелекту в сучасному суспільстві
Аналізувати та оцінювати правові ризики та етичні аспекти, пов'язані з впровадженням штучного інтелекту у різні сфери діяльності
Розуміти міжнародні стандарти та практики у сфері правового регулювання штучного інтелекту
Долучатися до процесів розробки та вдосконалення правового регулювання штучного інтелекту, сприяючи розвитку інновацій та забезпеченню прав людини в цифровому середовищі в умовах його трансформації
Характеризувати та визначати державну політику з цифрової трансформації
Проводити власні дослідження та аналізувати актуальні проблеми в галузі правового регулювання штучного інтелекту
Застосовувати отримані знання та навички для розв'язання конкретних практичних завдань у сфері правового регулювання штучного інтелекту
Визначати ключові аспекти впровадження Legal Tech проєктів в юридичну практику
Застосовувати юридичні інновації та технології у професійній діяльності юристів
Набути знання щодо сутності та змісту безпеки людини, державної політики та міжнародних принципів забезпечення безпеки людини, практичних навичок визначення підстав та змісту юридичної відповідальності за правопорушення, спричиненні штучним інтелектом

4. Структура курсу

Види та тематика навчальних занять
ЛЕКЦІЇ
ТЕМА 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
1. Штучний інтелект та машинне навчання
2. Базові концепції штучних нейронних мереж
3. Основні архітектури нейронних мереж
4. Принципи роботи та навчання нейронних мереж
ТЕМА 2. АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ
1. Аудит кібербезпеки об'єктів
2. Практика провідних міжнародних організацій у галузі аудита кібербезпеки
3. Основні стандарти та рекомендації
4. Оцінка ризиків інформаційної та кібернетичної безпеки в процесі аудиту
ТЕМА 3. ПРОГРАМНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ
1. Загальні принципи захисту програм від несанкціонованого дослідження. Принципи побудови систем захисту та їх функції
2. Способи вбудовування захисних механізмів в програмне забезпечення
3. Методи та способи забезпечення інформаційної безпеки на основі технології Blockchain
ТЕМА 4. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ НАДІЙНИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ
1. Механізм security-by-design SBD
2. Рекомендації з розробки специфікації вимог, архітектури, проектування та реалізації надійної програмної системи
3. Інтеграція програмних систем з апаратними засобами
4. Європейський стандарт у галузі оцінки захищеності комп'ютерних систем Common Criteria («Загальні критерії»). Функціональні вимоги безпеки. Вимоги довіри (гарантії безпеки). Рівні оцінки довіри «Загальних критеріїв»
ТЕМА 5. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЄВРОПІ
1. Загальне поняття та значення європейської інтеграції
2. Цифрова трансформація Європи
3. Єдиний цифровий ринок ЄС
4. Східне партнерство ЄС і стратегічна підтримка України
5. Цифрове майбутнє Європи: робототехніка та штучний інтелект
6. Digital Agenda for Europe
ТЕМА 6. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА З ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
1. Загальні тенденції та інституційні передумови цифрового розвитку України
2. Завдання та функції Міністерства цифрової трансформації
3. Основні принципи політики «цифровізації України»
4. Цифрова адженда України
5. Цифрова трансформація сфери надання адміністративних послуг та ЦНАП
1. Поняття «штучного інтелекту». Позаправовий та правовий підходи
1.1. Гносеологічний підхід
1.2. Технологічний підхід
1.3. Регуляторний підхід
2. Підходи до правової регламентації штучного інтелекту
2.1. Правова регламентація штучного інтелекту в ЄС
2.2. Правова регламентація штучного інтелекту в США
2.3. Правова регламентація штучного інтелекту в Китаї
3. Штучний інтелект: етично-правовий аспект
ТЕМА 8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
1. Людиноорієнтований підхід до розвитку штучного інтелекту

Види та тематика навчальних занять
2. Стратегії ризикоорієнтованого штучного інтелекту
3. Створення Європейської структури управління в галузі штучного інтелекту
4. Сертифікація та маркування систем штучного інтелекту
ТЕМА 9. МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ
1. Правовий статус штучного інтелекту
2. Штучний інтелект у правосудді: реалії та перспективи
3. Штучний інтелект у публічному адмініструванні земельних відносин: досвід країн світу та перспективи для України
4. Особливості застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг: переваги та ризики
5. Штучний інтелект та авторське право
ТЕМА 10. СТРАТЕГІЧНІ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ
1. Огляд національних стратегій розвитку штучного інтелекту
2. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні
3. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні
4. Перспективи та тенденції розвитку штучного інтелекту в Україні
ТЕМА 11. LEGAL TECH: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ
1. Legal tech – юридична автоматизація
2. Legal tech, як засоби правового захисту бізнесу та громадян
3. «Уберизація» ринку юридичних послуг та New Law
4. Українські продукти Legal tech
5. Перспективи Legal tech в Україні
ТЕМА 12. ІННОВАЦІЇ ТА ТРЕНДИ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
1. Поняття «юридичні інновації» та «інновації в юридичній сфері»
2. Legal Marketplace
3. Бутикові юридичні компанії vs. full service law firm
4. e-Lawyering
5. Юридичні онлайн-послуги
6. Роботизація юридичної діяльності за допомогою штучного інтелекту
ТЕМА 13. Безпека людини: особливості та можливості
1. Філософсько-правові аспекти концепції безпеки та місце людини в ній.
2. Сучасний стан дослідження проблеми забезпечення безпеки людини та його відображення у національному законодавстві
3. Загальновизнані принципи та норми міжнародного права у сфері забезпечення безпеки людини
4. Стратегії безпеки Європейського Союзу
5. Безпека людини як передумова реалізації прав і свобод людини і громадянина та гарантія виконання обов'язків
ТЕМА 14. Правове забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки людини
1. Загальні засади кіберполітики: поняття та зміст
2. Інформаційна та кібернетична безпека
3. Кіберзагроза: поняття та правовий зміст
4. Особливості правового регулювання кібербезпеки
5. Правові проблеми забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки
6. Гармонізація законодавства у сфері забезпечення безпеки
ТЕМА 15. Цивільна та кримінальна відповідальність за шкоду, заподіяну із залученням штучного інтелекту
1. Штучний інтелект: теоретичні аспекти кримінальної відповідальності

Види та тематика навчальних занять
2. Штучний інтелект та його місце в механізмі охорони та захисту прав та свобод у цивільному праві
3. Аспекти цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом: Європейський досвід
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
Ознайомлення з базовими концепціями штучних нейронних мереж, розгляд практичних аспектів роботи провідних міжнародних організацій в галузі кібербезпеки та вивчення методів оцінки ризиків інформаційної та кібернетичної безпеки
Розгляд методів та підходів до забезпечення інформаційної безпеки на основі технології Blockchain, механізму security-by-design SBD та його інтеграція в технології штучного інтелекту
Аналіз переваг та викликів Єдиного цифрового ринку ЄС, оцінка його впливу на економіку та суспільство України
Аналіз інституційних аспектів цифрової трансформації України. Розгляд інноваційних підходів та технологій, що використовуються в рамках цифрової адженди. Відповіді на контрольні питання щодо цифрової трансформації сфери надання адміністративних послуг
Аналіз і порівняння підходів до правової регламентації штучного інтелекту в різних країнах та оцінка їхніх етично-правових аспектів
Визначення основних принципів, на яких має ґрунтуватися стратегія ризикоорієнтованого штучного інтелекту в Європі. Аналіз і порівняння ключових європейських нормативних документів, які регулюють використання штучного інтелекту. Аналітичний огляд Звіту ООН щодо Інтернету та технологій: виклики й благо для суспільства.
Дослідження та аналіз використання технологій штучного інтелекту в судовій роботі та їх вплив на судовий процес. Відповіді на контрольні питання щодо правового статусу штучного інтелекту
Аналіз та порівняння національних стратегій розвитку штучного інтелекту, визначення спільних та відмінних рис
Здійснення аналітичного огляду LegalTech. Набуття практичних навичок використання цифрових інструментів LegalTech. Відповіді на контрольні питання щодо «уберизації» ринку юридичних послуг. Здійснення аналітичного огляду українських продуктів Legal tech
Відповіді на контрольні питання за темою «Інновації та тренди в юридичній діяльності». Набуття практичних навичок користування юридичними онлайн-послугами. Аналітичний огляд Legal Marketplace, технологій роботизації юридичних послуг на основі штучного інтелекту
Ознайомлення з принципами та нормами міжнародного права у сфері забезпечення безпеки людини та стратегії безпеки Європейського Союзу
Визначення сутності інформаційної та кібернетичної безпеки з правової та технологічної перспективи, розгляд питань щодо гармонізації національного законодавства з європейським у сфері забезпечення безпеки
Аналіз підстав щодо притягнення до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Спеціально обладнана проектором аудиторія 10/307 або 10/310 для проведення лекційних та практичних занять.

Для навчання необхідно мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Студент повинен мати активований аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Office 365 та бути зареєстрованим у СУДН «Moodle»

на дистанційний курс з навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*».

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	Відмінно
74 – 89	Добре
60 – 73	Задовільно
0 – 59	Незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної й індивідуальної робіт складатиме не менше 60 балів.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні питання	усне опитування, бліц-опитування, тестування методи: евристичних питань, пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий, діалогового спілкування	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення загальної кількості балів за результатами поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням здобувача
практичні	контрольні завдання за кожною темою	виконання практичних завдань виконання самостійних робіт методи: «навчаючи, вчуся», робота в малих групах, study case		

6.3. Критерії оцінювання за відповідний вид навчальної діяльності студента

Опрацювання курсу навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» передбачає аудиторну (лекції та практичні заняття) та самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Вивчення дисципліни включає в собі й дистанційну організацію навчання, зокрема, за допомогою дистанційної платформи MOODLE.

Поточний контроль з дисципліни проводиться для всіх видів навчальних занять протягом семестру з метою діагностування рівня знань, умінь та навичок. Визначення рівня сформованості дисциплінарних

компетентностей (результатів навчання) здійснюється за кожною темою дисципліни. За змістом він включає два аспекти: якість засвоєння матеріалу, який охоплюється темами навчальної дисципліни, та сумлінність здобувачів у практичній та самостійній роботі.

Оцінювання з курсу навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» здійснюється з урахуванням розподілу отриманих балів за відповідний вид навчальної діяльності здобувача:

- ✓ поточне тестування за кожною темою;
- ✓ виконання практичних завдань;
- ✓ виконання завдань для самостійного опрацювання;
- ✓ аудиторна робота на навчальних заняттях.

Тестування – це метод ефективної перевірки рівня засвоєння знань, умінь і навичок із навчальної дисципліни.

Тестування з навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» здійснюється за кожною темою відповідно до її змісту з використанням дистанційної платформи MOODLE. Оцінювання відповідей здійснюється автоматично.

З метою закріплення теоретичного матеріалу програмою дисципліни передбачено проведення практичних занять. Практичні заняття з курсу «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» передбачають розгляд здобувачами теоретичних положень, засвоєних на лекціях та в процесі самостійної роботи, обговорення реферативних повідомлень, виконання практичних завдань. Рівень знань, підготовленості, ерудиції, активності здобувачів вищої освіти на практичних заняттях оцінюється викладачем самостійно.

Практичні завдання з навчальної дисципліни представлені у вигляді тестових завдань відкритої форми та/або окремих завдань, які мають достатній ступінь складності, носять творчий діяльнісний характер і дають змогу виявити вміння здобувачів самостійно і творчо мислити, здійснювати інформаційний пошук, а також застосувати набуті знання з дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» на практиці. Певні завдання можуть виконуватися з використанням відповідних електронних ресурсів та додаткових матеріалів.

Для виконання практичних завдань у вигляді тестів необхідно використовувати відповідні електронні ресурси, які зазначені у питаннях завдання. Алгоритм виконання таких завдань наступний:

1. Ознайомлення з питаннями певного завдання;
2. Пошук відповідей на питання за допомогою відповідних електронних ресурсів;
3. Перенесення відповідей до наповнення тестового завдання.

При формуванні відповідей на питання особливо звертати увагу на вимоги до їх формування, зокрема: не використовувати розділові знаки (такі, як: , «» ? ! -), між словами лише один пробіл, вказувати лише кількість слів, яку зазначено до опису відповіді.

Оцінювання таких завдань здійснюється автоматично за допомогою дистанційної платформи MOODLE.

Практичні завдання у вигляді окремого завдання оформлюються окремим документом та надсилаються на перевірку. Певні завдання можуть виконуватися з використанням відповідних електронних ресурсів та додаткових матеріалів.

Оцінювання таких завдань здійснюється викладачем.

До критеріїв оцінювання якості підготовки практичних завдань відноситься:

- ❖ рівень знань (глибина і ґрунтовність, користування понятійним апаратом, послідовність і точність відповіді);
- ❖ навички самостійної роботи (опрацювання додаткової літератури, робота з законодавством, інформаційними ресурсами тощо).

Самостійна робота здобувача (СРС) є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Самостійна робота включає:

- ◆ попереднє опрацювання навчально-інформаційного забезпечення за всіма видами навчальних занять;
- ◆ розв'язання завдань самоконтролю опанування дисциплінарними результатами навчання відповідно до робочої програми дисципліни.

Метою СРС є засвоєння навчальної дисципліни в повному обсязі і послідовне формування у здобувачів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця. У ході самостійної роботи здобувач має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до опанування теоретичних і практичних знань, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Самостійна робота може здійснюватися у таких формах як підготовка до практичних занять, самостійне вивчення додаткової літератури та додаткових питань, самостійне ознайомлення з нормативно-правовою базою, розв'язання завдань, робота з інформаційними ресурсами, підготовка до заліку.

Аудиторна робота здобувача на заняттях оцінюється безпосередньо викладачем при проведенні заняття. Участь в аудиторних заняттях передбачає активне включення здобувача в дискусії із викладачем та іншими здобувачами групи, ставлення питань, поширення власних думок, вражень та досвіду. Також оцінюється системність та активна участь у груповій діяльності.

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» здійснюється шляхом виставлення балів за кожний вид навчальної діяльності за 100-бальною шкалою. У таблиці наведено розподіл максимальної кількості балів за певний вид навчальної роботи здобувача за темами навчальної дисципліни.

Таблиця – Розподіл балів за видами навчальної роботи здобувача

Практичні завдання	Самостійна робота	Поточне тестування	Всього	Аудиторна робота на заняттях та опитування (визначає викладач)
24	8	56	88	12

Загальна оцінка з навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» визначається за накопичувальною системою, тобто сума всіх балів, отриманих за виконання певного виду робіт здобувача. Максимальна кількість балів з курсу навчальної дисципліни складає **100 балів**.

Викладач, враховуючи досягнення здобувача з дисципліни, його системну та активну участь і роботу на платформі MOODLE, може додати **0-12 балів** до отриманих **0-88 балів**. Також можна отримати додатковий **1 бал**, надавши відповідь на питання щодо Вашого враження стосовно курсу навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*».

Підсумковий контроль – комплексне оцінювання рівня сформованості дисциплінарних компетентностей. Метою підсумкового контролю є комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни за чверть, семестр або навчальний рік.

Для навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*» передбачений підсумковий контроль у формі **диференційованого заліку**.

За умови отримання студентом **не менше 60 балів** за результатами поточного контролю, викладач, враховуючи активну та системну роботу здобувача на заняттях та платформі MOODLE, може на підставі результатів поточного контролю визначити та визнати загальну оцінку за залік без участі здобувача.

За умови отримання **менше 60 балів** за результатами поточних контролів студент повинен пройти підсумковий контроль, при цьому **результати поточного контролю не враховуються при визначенні загальної оцінки заліку**.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач має право скласти залік.

Залік відбувається у письмовій формі або з використанням можливостей дистанційної платформи MOODLE.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Залік відбувається у письмовій формі або з використанням можливостей дистанційної платформи MOODLE. Залік передбачає підсумкове оцінювання рівня знань здобувача шляхом виконання контрольного підсумкового тестування. Кількість питань – 50. За кожну вірну відповідь на питання здобувач отримує 2 бали. Максимальна кількість балів за підсумкове тестування складає 100 балів .

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність студентів є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі).

Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка".
http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення студентом академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Студенти повинні мати активовану університетську пошту та бути зареєстрованими у СУДН «Moodle» на дистанційний курс з навчальної дисципліни *«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»*.

Обов'язком студента є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office 365.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком студента є робота з дистанційним курсом *«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»* (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно курсу мають надсилатися на університетську корпоративну електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

7.4. Відвідування занять.

Для студентів денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності студент має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо студент захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Студентам, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших студентів, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

7.5. Бонуси. Студенти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій, отримують додатково 5 балів до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.6. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу навчальної дисципліни *«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»* здобувачам буде запропоновано анонімно заповнити електронну анкету на платформі MOODLE (5 питань).

Заповнення анкети є важливою складовою навчальної активності здобувача, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*».

Також можна отримати додатковий **1 бал**, надавши відповідь на питання щодо Вашого враження стосовно курсу навчальної дисципліни «*Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір*».

8. Ресурси і література:

8.1. Основна рекомендована література

1. Тюрю Ю.І. Окремі питання визначення об'єкта, предмета і методів публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. Випуск 5. Том 3. С. 159-164. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.5.3.25>

2. Тюрю Ю.І. Правове регулювання використання штучного інтелекту на основі Європейського підходу. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №2. С. 141 – 145.

3. Тюрю Ю.І. Визначення та правові вимоги до «високоризикованих» технологій штучного інтелекту. Науковий журнал «Ампаро». м. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 1. С. 15 – 22.

4. Тюрю Ю.І. Аналіз філософсько-правових підходів до визначення поняття «штучний інтелект». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. №56. С. 54-58. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.56.12>

5. Тюрю Ю.І. Визначення поняття адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №3. С. 72 – 77. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2022.14>

6. Застосування штучного інтелекту у правосудді / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Legal education and science in the context of European integration» : м. Дніпро, 5 жовтня 2022 р. – С. 48 – 57.

7. Цифрова трансформація правосуддя в Україні / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку і права в XXI столітті» : м. Умань, 8 листопада 2022 р. – С. 70 – 71. <http://www.economics.in.ua/2022/10/xxi-8-2022.html>

8. Питання адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері розвитку технологій штучного інтелекту в Україні / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, фінанси, облік та право в умовах глобалізації» : м. Біла Церква, 16 листопада 2022 р. – С. 61 – 62. <http://www.economics.in.ua/2022/12/16-2.html>

9. Ethical aspects of using artificial intelligence technologies in the judicial system / Tiuria Yu. // IV International Scientific and Practical Conference «The latest

implementation of technologies in education» : Munich, Germany, 21 November 2022. – P. 146 – 148.

10. Правові аспекти регулювання технологій штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності / Ю.І. Тюрня // XV Міжнародна науково-практична конференція «Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики» : м. Миколаїв, 28-29 грудня 2022 року. С. 365 – 368. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-99>

11. Тюрня Ю.І. Деякі аспекти дослідження суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. №59. С. 28-31. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.59.6>

12. Тюрня Ю.І. Деякі аспекти побудови нормативної бази адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №5. 25 – 28. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v5.2022.5>

13. Тюрня Ю.І. Визначення принципів публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Приватне та публічне право». 2022. №4. С. 73 – 78. DOI [10.32845/2663-5666.2022.4.12](https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.4.12)

14. Тюрня Ю.І. Стан наукової розробки правової доктрини у сфері штучного інтелекту. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. Випуск 6. С. 169-174. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.6.29>

15. Europe's digital decade and artificial intelligence: a guide for Ukraine / Tiuria Yu. // Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices : Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (April 28-29, 2023) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023, 23 p. P. 49 – 50.

16. Права особливого роду (*sui generis*) як механізм законного регулювання результатів роботи штучного інтелекту / Ю.І. Тюрня, Н.А. Коновалов // Студентська науково-технічна конференція «Тиждень студентської науки - 2023» : м. Дніпро, 24 – 28 квітня 2023 р. – С. 615 – 617. <https://science.nmu.org.ua/ua/conferences/week-of-studsci/zvit-2023.pdf>

17. Тюрня Ю.І. Результати компаративістичного дослідження правової доктрини у сфері штучного інтелекту. Науковий журнал «Правова позиція». 2023. №1 (38). С. 66 – 70. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.12>

18. Тюрня Ю.І. Генеза правової доктрини штучного інтелекту та ризики його застосування. Науковий журнал «Приватне та публічне право». 2023. №1. С. 18 – 23. DOI [10.32782/2663-5666.2023.1.3](https://doi.org/10.32782/2663-5666.2023.1.3)

19. Ivan Kostyashkin, Andrii Smitiukh, Olena Makeieva, Dariia Hurina, Yuliia Tiuria, Alina Diligul. Judicial Protection of Intellectual Property Rights as One of the Principles of Civil Law. International Journal of Management (IJM), 11 (2), 2020, pp. 76 – 85.

20. Tiuria, Y., Pochtovyi, M., Medytskyi, I., Mykytyn, Y., & Kryvenko, O. (2022). Features of legal support of artificial intelligence in the Asia and Pacific

region. Amazonia Investiga, 11(60), 129-134.
<https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.13>

21. Андрощук Г.О. Технології штучного інтелекту: тенденції розвитку. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-4-9.pdf>

22. Андрощук Геннадій. Штучний інтелект: економіка, інтелектуальна власність, загрози. Теорія і практика інтелектуальної власності . 2021. №2. С. 56–74.

23. Бежевець А.М. Правовий статус роботів: проблеми та перспективи визначення. Інформація і право. № 1(28)/2019. С. 61–67.

24. Беспалько І.Л., Завгородня А.С., Кужель К.С. Штучний інтелект у кримінальному процесі. Практичне застосування через призму закордонного досвіду. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 473–476. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/124>

25. Братасюк О.Б., Ментух Н.Ф. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. Юридичний науковий електронний журнал № 10/2021. С. 58–61. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/12>

26. Вакарева К.О. Штучний інтелект і права людини: етично-правовий аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 100–103. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/23>

27. Великанова М.М. Відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту, як спеціальний делікт. Нове українське право, Вип. 3, 2021. С. 17–21. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.2>

28. Вінникова Н.А. державні стратегії розвитку та впровадження штучного інтелекту. Регіональні студії, 2022. №28. С. 51–57. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.9>

29. Городиський І.М. Тенденції розвитку правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі. ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні. 2017. 51-57.

30. Денисов, С. Ф., & Павлов, В. Г. (2021). Штучний інтелект: теоретичні аспекти кримінальної відповідальності. Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінол. асоц. України, проф. Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.).–Харків: ХНУВС, 2021.–С. 194-197.

31. Дрозд О. Ю. Цивільно-правове регулювання штучного інтелекту. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції. С. 474–489. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-244-2-2-2>

32. Єфремов М.Ф., Єфремов Ю.М. Штучний інтелект, історія та перспективи розвитку. ВІСНИК ЖДТУ. Технічні науки. 2008. № 2 (45). С. 123–126.

33. Єфремова К.В. Особливості застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг: досвід ЄС. Право та інноваційне суспільство № 1 (14) 2020. С. 66–71.

34. Єфремова К.В. Правове регулювання штучного інтелекту в епоху цифрової економіки. Приватне право і підприємництво. 2020. № 20. С. 142–147.

35. Єфремова К.В. теоретичні підходи до регулювання штучного інтелекту в ЄС: досвід для України. *Право та інновації* № 4 (32) 2020. С. 80–85.

36. Кадикало, А. (2014). Проблемність визначення свідомості та штучний інтелект. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Філософські науки*, (780), 9-16.

37. Кармаза О. О. Використання видів (форм) штучного інтелекту в нотаріальному процесі України: проблеми та шляхи вирішення. *Підприємство, господарство і право. Цивільне право і процес*. 2021. № 3. С. 13–18. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.02>

38. Кармаза О. О., Кушерець Д. В. Штучний інтелект у цивілістичному процесі: перспективи використання. С. 233–262.

39. Кармаза О. О., Федоренко Т. В. Принципи штучного інтелекту в правосудді України. *Право і суспільство*. 2021 №2. С 18–24.

40. Карпенко О. В., Карпенко Ю. В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-інфраструктура, цифрові системи бізнес-аналітики та трансферти. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 10. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2257> (дата звернення: 05.09.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.10.2

41. Каткова Т. Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020 №6. С 46–55.

42. Колодін Д.О., Байталюк Д.Р. Щодо питання цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану роботизованим. *Часопис цивілістики*. Випуск 33. С. 87–91.

43. Косілова О.І., Солодовнікова Х.К. Права і свободи людини і громадянина v.s. штучний інтелект: проблемні аспекти. *Інформація і право*. № 4(35)/2020. С. 56–66.

44. Костенко О.В. Штучний інтелект (AI) і Метавсесвіт: правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 301–308. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/66>

45. Кривицький Ю. В., Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (119). С. 90–101.

46. Кушерець Д. Вплив штучного інтелекту на розвиток міжнародного освітнього середовища. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2(52)/2020 С. 47–56.

47. Лігузова В.О., Баклаженко Ю.В., Гиря Р.М. Світовий досвід державної підтримки інновацій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 18. С. 36 – 41.

48. Мічурін Є.О. Правова природа штучного інтелекту. *Forum Prava*, 2020. 64(5). 67–75. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4300624>

49. Нормативне регулювання штучного інтелекту в Європі / Турута О.В., Жидкова О.О., Турута О.П. // *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття*. Харків, 2020. С. 40–43.

50. Олена Охотнікова, Вікторія Дорош. Штучний інтелект в процесі прийняття та реалізації управлінських рішень в сфері юридичного менеджменту. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2022, № 4 (36). С. 78-93.

51. Онищук І.І. Правове регулювання технологій штучного інтелекту: теоретико-прикладні та етичні засади. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. *Право*. 2020. № 3. С. 50–57. DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.03.06>

52. Охотнікова О.М., Корпачова С.В. Штучний інтелект у публічному адмініструванні земельних відносин: проблеми та перспективи. *Часопис Київського університету права. Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право*. 2021. № 1. С. 132–135. DOI: 10.36695/.2219-5521.1.2021.23

53. Петручок, Ю. (2019). Штучний інтелект: чого очікувати?. Збірник тез II Міжнародної наукової конференції молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки», 102-103.

54. Плахотнік О. В. Практичне застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства* № 4/2019. С. 45–57. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2019.4/45-57>

55. Погореленко А.К. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. Випуск 32. 2018. С. 22–27.

56. Порохова, О. Є., Порохова, О. Є., & Порохова, О. Е. (2019). Сутність і проблематика штучного інтелекту.

57. Пчелянський Д.П., Воїнова С.А. Штучний інтелект: перспективи та тенденції розвитку. *Автоматизація технологічних і бізнес-процесів*. 2019. №3. С. 59–64.

58. Радутний О.Е. Мораль і право для штучного інтелекту та цифрової людини: закони робототехніки та «проблема вагонетки». *Інформація і право*. № 3(30). 2019. С. 78–95.

59. Радутний О.Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. № 2(29). 2019. С. 40–54.

60. Сидорчук Ю.М. Філософсько-правові проблеми використання штучного інтелекту. *Право і суспільство*. 2017 №3. ч. 2. С 16–19.

61. Стефанчук М.О., Музика-Стефанчук О.А., Стефанчук М.М. Перспективи правового регулювання відносин у сфері використання штучного інтелекту. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 28, No. 1, 2021. С. 157–168.

62. Теличко О.А., Рекун В.А., Чабаненко Ю.С. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» у законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С 310–313.

63. Турута О В., Турута О.П. Штучний інтелект крізь призму фундаментальних прав людини. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Випуск 71. 2022. С. 49–54. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7>

64. Чалабієва М.Р. «Суд у смартфоні» як штучний інтелект у правосудді: реалії та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 94–96. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/21>

65. Шишка Н.В. Перспективи та правові передумови запровадження штучного інтелекту при здійсненні правосуддя. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». № 1. 2021. С. 134–135.

66. Шишка Н.В. Штучний інтелект в українському правосудді: правові передумови запровадження. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №3. С. 143–145.

67. Штучний інтелект: хронологія, особливості / І. Осійчук // Збірник тез II Міжнародної наукової конференції молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки». Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. Секція 3. Науково-технічний прогрес: проблеми та перспективи. 2019. С. 106–106.

68. Щодо відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту: стан правового регулювання в Україні та досвід ЄС / Шишка Н.В. / Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 травня 2023 р.). С. 272–279.

69. Щодо відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту: стан правового регулювання в Україні та досвід ЄС / Шишка Н.В. / Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 травня 2023 р.). С. 272–279.

8.2. Додаткова література

1. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030: European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

2. Інвестиційні плани ЄС: можливості для України у сфері реалізації Європейського зеленого курсу: dixigroup.org. URL: <http://surl.li/eihmw>

3. Право Європейського Союзу: мультимедійний навчальний посібник кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ. URL: <https://arm.naiou.kiev.ua/books/eulaw/info/media.html>

4. Економічні переваги від інтеграції у Єдиний цифровий ринок ЄС – результати дослідження: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/ekonomichni-perevagy-vid-integraciyi-u-yedynyy-cyfrovyi-rynok-yes-rezultaty-doslidzhennya>

5. Єфремова К.В. Єдиний цифровий ринок Європи та України. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Yefremova.pdf>

6. Цифрова стратегія ЄС: EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-strategy/>

7. Єдиний цифровий ринок з ЄС: плани Мінцифри: Юридична Газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/-ediniy-cifroviy-rinok-z-es-plani-mincfri.html>

8. Україна та ЄС оновили «цифрове» Доповнення до Угоди про асоціацію: Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4324>

9. Економічні переваги від інтеграції у Єдиний цифровий ринок ЄС – результати дослідження: Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/ekonomichni-perevagy-vid-integraciyi-u-yedynyy-cyfrovyu-rynok-yes-rezultaty-doslidzhennya>

10. Як Україна рухається до Єдиного цифрового ринку ЄС: Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/12/10/7316920/>

11. Аналіз змін законодавства ЄС у сфері цифрових сервісів та платформ й їхній вплив на цифрову економіку України: Український Центр Європейської Політики (УЦЄП). URL: https://ucerp.org.ua/tag/digital_market

12. На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція, телекомунікації, довірчі послуги: Український Центр Європейської Політики (УЦЄП). URL: <https://ucerp.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyfrovoogo-ryнку-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html>

13. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою: Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

14. Проект Закону України «Про цифровий порядок денний України»: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>

15. Закон про штучний інтелект і права людини. Чи зможе Європа регулювати цю технологію?: Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/zakon-pro-shtuchnyj-intelekt-i-prava-liudyny-chy-zmozhe-ievropa-rehuliyuvaty-tsiu-tekhnohiiu/>

16. Регулювання штучного інтелекту: досвід США: Центр демократії та верховенства права. URL: <http://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-usa/>

17. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі: GOLAW. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/>

18. Правовий статус штучного інтелекту обговорили експерти Business & Legal It Forum: Видавництво Юридична практика. URL: <https://pravo.ua/pravovyi-status-shtuchnoho-intelektu-obhovoryly-eksperty-business-legal-it-forum/>

19. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf

20. Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39>

21. ISO/IEC 23053:2022(en): Online Browsing Platform (OBP). URL: <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso-iec:23053:ed-1:v1:en>

22. H.Res.153 - Supporting the development of guidelines for ethical development of artificial intelligence: Congress.gov. URL: <http://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/153/text>

23. The US just released 10 principles that it hopes will make AI safer: MIT Technology Review. URL: <https://www.technologyreview.com/2020/01/07/130997/ai-regulatory-principles-us-white-house-american-ai-initiative/>

24. Memorandum for the heads of executive departments and agencies. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2020/01/Draft-OMB-Memo-on-Regulation-of-AI-1-7-19.pdf>

25. Штучний інтелект та artificial intelligence act: час для юридичних рамок: Центр демократії та верховенства права. URL: <http://cedem.org.ua/analytics/artificial-intelligence-act/>

26. Notice of the State Council Issuing the New Generation of Artificial Intelligence Development Plan: The Foundation for Law and International Affairs. URL: <https://flia.org/wp-content/uploads/2017/07/A-New-Generation-of-Artificial-Intelligence-Development-Plan-1.pdf>

27. Guiding Opinions of the State Council on Actively Propelling the Internet Plus Action Plan: LexisNexis. URL: <https://hk.lexisn.com/law/guiding-opinions-of-the-state-council-on-actively-propelling-the-internet-plus-action-plan.html>

28. The Digital Silk Road: Expanding China's Digital Footprint: Prepared by Eurasia Group. URL: <https://www.eurasiagroup.net/files/upload/Digital-Silk-Road-Expanding-China-Digital-Footprint-1.pdf>

29. Розвиток робототехніки: майбутнє вже настало: МЕТІНВЕСТ. URL: <https://metinvest-smc.com/ua/articles/razvitie-robototexniki-budushee-uzhe-nastupilo>/<https://metinvest-smc.com/ua/articles/razvitie-robototexniki-budushee-uzhe-nastupilo/>

30. Digital Agenda for Europe: Fact Sheets on the European Union. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe>

31. Уряд затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні з урахуванням пропозицій Цифролаби: Лабораторія цифрової безпеки. <https://dslua.org/publications/uriad-zatverdyv-kontseptsiu-rozvytku-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-z-urakhuvanniam-propozytsiy-tsyfrolaby/>

32. Національна стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021-2030: Інститут проблем штучного інтелекту. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf

33. Oleksandr Krakovetskyi. Огляд національних стратегій розвитку штучного інтелекту. URL: <http://surl.li/ahqv>

34. Україні потрібна Національна стратегія розвитку штучного інтелекту, - Юрій Чубатюк: LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2018/12/11/414650_ukraine_nuzhna_natsionalnaya.html

35. Мінцифра планує регулювати штучний інтелект в Україні і вже має чотири можливих стратегії. Хто і як контролюватиме ШІ: dev.ua. URL: <https://dev.ua/news/borniakov-1691475155>

36. Тенденції розвитку штучного інтелекту в Україні та світі: GwARA MEDIA. URL: <https://gwaramedia.com/tendenczii-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-ta-sviti/>

37. Штучний інтелект: проблеми та перспективи правового регулювання в Україні та ЄС: Видавництво ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА. URL: <https://pravo.ua/shtuchnyi-intelekt-problemy-ta-perspektyvy-pravovoho-rehuliuвання-v-ukraini-ta-ies/>

38. Віртуальне вчительство: чи замінить штучний інтелект людей у школах?: Нова Українська школа. URL: <https://nus.org.ua/view/virtualne-vchytelstvo-chy-zaminyt-shtuchnyj-intelekt-lyudej-u-shkolah/>

39. Declaration on freedom of communication on the Internet. Adopted by the Committee of Ministers at the 840th meeting of the Ministers' Deputies. Strasbourg, 28.05.2003. URL: <http://www.coe.int/portalT.asp>.

40. Демчук О.С. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40016.

41. Детальніше про термін «legal tech». URL: https://legaltech.org.ua/term_legal_tech/.

42. Дискусія: Уберизація юридичних послуг. URL: <https://jurist.ua/?article/1076>.

43. Желтухін Є. Legal tech: на межі права та технологій. *Юридична газета*. 2017. № 23. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/events/legal-tech-na-mezhi-prava-ta-tehnologiy.html>.

44. Коломієць В. Мін'юст планує автоматизувати допуск людини до правової допомоги. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/valeriya-kolomiets-minyust-planue-avtomatizuvati-dopusk-lyudini-do-pravovoi-dopomogi>.

45. Купіна Л., Сілкова А. Особливості формування бренду бутикової юридичної фірми. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/analytics/191365_osoblivost-formuvannya-brendu-butikovo-yuridichno-frmi.

46. Красницька А.А., Підвисоцький В.В. Юридичне документознавство. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec2.html.

47. Міністерство цифрової трансформації України працює над введенням електронного голосування на виборах. URL: https://espresso.tv/news/2020/03/10/mincyfry_pracyuye_nad_vvedennyam_e_golosuvannya_na_vyborakh.

48. Мірошніков Є. Legal Tech в Україні: інновації у юриспруденції. *Юридична газета*. 2017. № 23. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/legal-tech-v-ukrayini-innovaciyi-u-yurisprudenciyi.html>.

49. Правова інформатизація. Інформаційні процеси в юридичній діяльності. URL: <http://um.co.ua/3/3-10/3-105948.html>.

8.3. Інформаційні ресурси

1. Директива 2002/58/ЄС від 12 липня 2002 р. про обробку персональних даних та захист таємниці сектора електронних комунікацій. URL: <https://nkrzi.gov.ua/images/upload/58/19/6f96b8148ef15842f70cba3dd98f055b.pdf>.

2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/67-2018-%D1%80>

3. Довідково-інформаційна платформа правових консультацій «WikiLegalAid». URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/>.

4. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/>.

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>.

6. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>.

7. ЛГІА:ЗАКОН – інформаційно-аналітична екосистема для бізнесу. URL: <https://ligazakon.net/>.

8. Офіційний портал Верховної Ради України <http://portal.rada.gov.ua/>.

9. Про адміністрування домену «.UA»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2003 № 447-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-%D1%80/card6#Public>.

10. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

11. Про веб-ресурси Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 19.05.2015 № 699. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/699/15>.

12. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 45. Ст. 400.

13. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.

14. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410.

15. Про затвердження Положення про Апарат Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 25.08.2011 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3#Text>.

16. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. *Офіційний вісник України*. 2015. № 85. Ст. 2850.

17. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2004 р. № 326. *Офіційний вісник України*. 2004. № 11. Ст. 665.

18. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21>.

19. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

20. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650 (зі змінами).

21. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №74/98. *Відомості Верховної Ради*. 1998. №№ 27 – 28. Ст. 181.

22. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3. *Офіційний вісник України*. 2002. № 2. Ст. 57.

23. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст.133.

24. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.

25. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155 (зі змінами).